

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงใน ยุคการสื่อสารดิจิทัล*

THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF RADIO BROADCASTERS CHARACTERISTICS IN THE DIGITAL COMMUNICATION ERA.,

อัญชลี บุปผามาลา¹, ธนสาร เสริมสุข², สุภาวดี ภูมิรัตน์³, นีรนุช กมลยะบุตร⁴,
ภัทรธีรา แพครบุรี⁵, ชญาภักญ์ ทิมแท้⁶ และ วาริตา ตาปานานนท์⁷

Aunchalee Boobpamala¹, Thanasarn Sermsuk², Supawut Pumirat³, Neeranuch Kamalyaputra⁴,
Phatthira Phaekhonbur⁵, Chayakan Timtae⁶ and Warita Tapananon⁷

¹⁻⁷มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

¹⁻⁷Rajamangala University of Technology Isan, Thailand

Corresponding Author's Email: krubow10320@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 25 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 25 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. สภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา 2. คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล และ 3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางการวิจัย ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านวิทยุกระจายเสียง 2. นักวิชาชีพหรือผู้ประกอบการด้านวิทยุกระจายเสียง และ 3. องค์กรวิชาชีพด้านวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 21

Citation:

* อัญชลี บุปผามาลา, ธนสาร เสริมสุข, สุภาวดี ภูมิรัตน์, นีรนุช กมลยะบุตร, ภัทรธีรา แพครบุรี, ชญาภักญ์ ทิมแท้ และวาริตา ตาปานานนท์. (2569). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(3), 1633-1647.

Aunchalee Boobpamala, Thanasarn Sermsuk, Supawut Pumirat, Neeranuch Kamalyaputra,
Phatthira Phaekhonbur, Chayakan Timtae and Warita Tapananon. (2026). The Guidelines
For The Development Of Radio Broadcasters Characteristics In The Digital Communication Era.,.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(3), 1633-1647.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คน ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเขตเทศบาลนคร นครราชสีมา ประกอบด้วย 1.1 สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการสาธารณะ มีจำนวน 5 สถานี เป็นของหน่วยงานรัฐ สมาคม มูลนิธิ และสถาบันการศึกษา มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารหรือประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่าร้อยละ 70 ของรายการทั้งหมด 1.2 สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการชุมชน มีจำนวน 2 สถานี เป็นสมาคม มูลนิธิ นิติบุคคลที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐและกลุ่มบุคคลที่มีการดำเนินงานร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข่าวสารต่อชุมชน และมีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่นหรือสาธารณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และ 1.3 สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการธุรกิจ มีจำนวน 9 สถานี เป็นนิติบุคคลและรัฐวิสาหกิจที่มีการนำเสนอข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 2. คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุค การสื่อสารดิจิทัล ประกอบด้วย 2.1 คุณลักษณะทางวิชาชีพ 2.2 คุณลักษณะทางจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมาย และ 2.3 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย และ 3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 3.1 ผู้ประกาศ 3.2 สถาบันการศึกษา 3.3 องค์การสื่อหรือสถานีวิทยุกระจายเสียง 3.4 องค์กรวิชาชีพด้านสื่อ และ 3.5 เครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรสาธารณะประโยชน์

คำสำคัญ: ผู้ประกาศ, คุณลักษณะของผู้ประกาศ, วิทยุกระจายเสียงและสื่อมวลชน

Abstract

The objectives of this article are 1.the current condition of radio station in Nakhon Ratchasima province 2. the characteristics of radio announcer in the era of digital communication and 3. guideline for characteristics development of radio announcer in the era of digital communication. The key informants are 1. radio broadcast specialists 2. radio broadcasting professional or entrepreneur and 3. radio broadcasting organization in Nakhon Ratchasima province, are 21

sampling by purposive random. The qualitative method used in this study. Data collection consisted of document analysis and in-depth interviews with semi-structured interviews, was used for qualitative data analysis and the results was present through content analysis methods.

The results of the study were as follows : 1. the current condition of radio station in Nakhon Ratchasima province consist of 1.1 5 public service radio stations are owned by government agencies, associations, foundations and education institutions, have content related to information or public benefits more than 70 percent of the total, 1.2 2 community service radio stations are owned by associations, foundations, corporations and group of people who have worked continuously with the community and present news to the community, have content related to community, local or public not less than 70 percent and 1.3 9 business service of radio stations are owned by corporations and state enterprises, have content related to news and information on community or local benefits not less than 25 percent. 2. the characteristics of radio announcer in the era of digital communication consist of 2.1 professional characteristics, 2.2 characteristics of ethics, morals and laws and 2.3 desirable characteristics. 3. the guideline for characteristics development of radio announcer in the era of digital communication consist of 3.1 announcer, 3.2 educational institution, 3.3 media organization or radio station, 3.4 professional media organization and 3.5 network organization of public sector, private sector and public benefit organization.

Keywords: Announcer, characteristics of an announcer, radio broadcasting and mass media

บทนำ

ในยุคการสื่อสารดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ได้ก่อให้เกิดการหลอมรวมสื่อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบสื่อสารมวลชนอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร กระบวนการผลิตสื่อ รูปแบบการนำเสนอข่าวสาร ตลอดจนบทบาท

หน้าที่ของบุคลากรในวิชาชีพสื่อสารมวลชน สื่อดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียง และสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสื่อใหม่ ที่เกิดขึ้นบนฐานของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บุคลากรสื่อจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ ทักษะ

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว เนื่องจากรูปแบบการกระจายเสียงและพฤติกรรมการเปิดรับสารของผู้ฟังเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่รับสารผ่านเสียงเพียงอย่างเดียว ไปสู่การรับสารผ่านทั้งเสียง ภาพ และสื่อออนไลน์ในเวลาเดียวกัน ผู้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงอ่านข่าวหรือดำเนินรายการเท่านั้น แต่ยังต้องสื่อสารผ่านหลายแพลตฟอร์ม เช่น Facebook หรือแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย (2562) กล่าวว่า ผู้ประกาศเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงสารไปยังผู้รับสารโดยตรง จึงต้องมีความสามารถในการใช้ภาษา เสียง บุคลิกภาพ และการนำเสนออย่างเหมาะสม อีกทั้ง กิตติ สิงหาปัด (2557 อ้างถึงใน สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย, 2562) ยังชี้ว่า ผู้ประกาศควรมีจริยธรรมในวิชาชีพ มีความรู้รอบตัว มีความรู้ด้านข่าวสาร และสามารถอ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับ ธนิสสรานุวรรณ (2552) ที่ระบุว่า คุณสมบัติสำคัญของผู้ประกาศประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะการสื่อสาร ด้านบุคลิกภาพ และด้านความรู้กับประสบการณ์

สภาพปัญหาที่พบในผู้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันยังมีอยู่หลายประการ เช่น การอ่านชื่อบุคคลผิด การระบุตำแหน่งบุคคลในข่าวไม่ถูกต้อง การแบ่งวรรคตอนผิด การออกเสียงคำควบกล้ำไม่ชัดเจน ตลอดจนการขาดความเข้าใจในเนื้อหาข่าวอย่างเพียงพอ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกาศในยุคการสื่อสารดิจิทัลจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่ครอบคลุมมากกว่าทักษะการใช้เสียงหรือการอ่านข่าวเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมถึงความรู้เท่าทันสื่อความสามารถในการสื่อสารหลายช่องทาง บุคลิกภาพที่เหมาะสม และจริยธรรมวิชาชีพ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพปัจจุบันของสื่อวิทยุกระจายเสียง คุณลักษณะของผู้ประกาศ และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเชิงวิชาชีพสำหรับนักศึกษาด้านสื่อสารมวลชน นิเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในวิชาชีพสื่อสารมวลชนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับบริบทของสังคมดิจิทัล และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดทฤษฎีการหลอมรวมสื่อ ทฤษฎีการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) คือการบูรณาการรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารมวลชน และสื่อใหม่เข้าไว้ด้วยกันบนแพลตฟอร์มเดียว โดยมี เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ต เป็นกลไกหลักที่ทำให้เส้นแบ่งระหว่างสื่อดั้งเดิม (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์) และอุปกรณ์สื่อสาร (เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน) เลือนลางจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน การหลอมรวมนี้ครอบคลุม 4 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) การหลอมรวมบริการ ที่รวมความบันเทิงและการสื่อสารเข้าด้วยกัน 2) การหลอมรวมโครงข่าย ที่ใช้ช่องสัญญาณดิจิทัลร่วมกัน 3) การหลอมรวมอุปกรณ์ ที่เครื่องเดียวทำงานได้ครอบคลุม และ 4) การหลอมรวมผู้ให้บริการ ผ่านการควมรวมธุรกิจสื่อและโทรคมนาคม (Corporate Convergence) (McQuail, 1994)

2) แนวคิดด้านจริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชน แนวคิดด้านจริยธรรมและกฎหมายสื่อสารมวลชนในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นให้สื่อมวลชนและผู้ประกาศข่าวต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) โดยต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อรักษาความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งบทบาทหน้าที่หลักคือการสอดส่องดูแลและรายงานเหตุการณ์อย่างถูกต้อง แม่นยำ และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อหวังเพียงผลกำไรหรือความนิยม โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวบันเทิงที่ต้องระมัดระวังการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและการหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ 328 (ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล และคณะ, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล ควรบูรณาการ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การปรับตัวตามแนวคิดการหลอมรวมสื่อ ซึ่งทำให้ผู้ประกาศต้องพัฒนา

บทบาทสู่การเป็นนักสื่อสารแบบหลายแพลตฟอร์ม การยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคมและจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมถึงมีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร และการเสริมสร้างคุณลักษณะทางวิชาชีพพร้อมสมัย ทั้งด้านการใช้ภาษาที่ถูกต้องชัดเจน บุคลิกภาพที่เหมาะสม ทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสื่อในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการสื่อสารดิจิทัล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนสภาพจริงของการประกอบวิชาชีพและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยพิจารณาจากความเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานด้านวิทยุกระจายเสียง ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกาศและแนวทางการพัฒนาได้อย่างลึกซึ้ง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

นักวิชาการด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวน 3 คน

นักวิชาชีพหรือผู้ประกอบกิจการด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวน 15 คน

ผู้แทนองค์กรวิชาชีพด้านวิทยุกระจายเสียง จำนวน 3 คน

3. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา ซึ่งสามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียง

คุณลักษณะของผู้ประกาศ และแนวทางการพัฒนาผู้ประกาศในยุคการสื่อสารดิจิทัลได้อย่างครอบคลุมและชัดเจน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการสร้าง/ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

สภาพองค์กรสื่อวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน

คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 21 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์
2. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล
4. เตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องควบคู่กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เพื่อช่วยสนับสนุนการตีความและสังเคราะห์ผลการวิจัยให้มีความรอบด้านมากยิ่งขึ้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และสร้างข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ สภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระจายเสียงในเขตเทศบาลนครราชสีมา มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ 1) สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการสาธารณะ ซึ่งประกอบกิจการภายใต้การกำกับดูแลของ กสทช. ไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณาได้ ยกเว้นแต่การโฆษณาหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ ซึ่งมีลักษณะเป็นของหน่วยงานรัฐ สมาคม มูลนิธิ และสถาบันการศึกษาที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา และมีการกำหนดผังรายการและสัดส่วนรายการภายใต้ข้อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะการทดลองประกอบกิจการ โดยมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารหรือประโยชน์ต่อประชาชนมากกว่าร้อยละ 70 ของรายการทั้งหมด 2) สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการชุมชนซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กสทช. ที่ประกอบกิจการกระจายเสียงแบบบริการชุมชนไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณา แต่อาจมีรายได้จากบริจาค การอุดหนุนหรือรายได้ทางอื่นๆ โดยผู้อุดหนุนหรือผู้บริจาคต้องระบุชื่อหรือองค์กรให้ชัดเจน มีลักษณะเป็นสมาคม มูลนิธิ นิติบุคคลที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐและกลุ่มบุคคลที่มีการดำเนินงานมาไม่น้อยกว่า 2 ปี และมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และต้องนำเสนอข่าวสารหรือประโยชน์ต่อชุมชนหรือสาธารณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่นหรือสาธารณะที่เป็นกลุ่มเป้าหมายไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และผลิตรายการโดยคนในชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของรายการทั้งหมด และ 3) สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการธุรกิจ กล่าวคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการธุรกิจภายใต้การกำกับดูแลของ กสทช. ที่ประกอบกิจการที่สามารถหารายได้จากการโฆษณาหรือการบริการธุรกิจที่เกี่ยวข้องภายใต้ข้อกำหนดได้ไม่เกินชั่วโมงละสิบสองนาทีกี่ครั้ง (12 นาที 30 วินาที/ชั่วโมง) มีลักษณะเป็นนิติบุคคลและรัฐวิสาหกิจมีพื้นที่ดำเนินกิจการอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมาภายใต้ข้อกำหนดคุณสมบัติและลักษณะการทดลองประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงประเภทบริการธุรกิจ มีการนำเสนอข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของรายการทั้งหมด

2. คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ผลการศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัลพบว่า สามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะทางวิชาชีพผู้ประกาศ ซึ่งครอบคลุมทักษะการสื่อสารทั้งทางเดียวและสองทาง คุณภาพเสียงและการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ความมั่นใจและความเป็นธรรมชาติ ปฏิภาณไหวพริบ ความรู้และความสามารถด้านเทคโนโลยี และสื่อใหม่ การประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ ความเป็นมืออาชีพ ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายการหรือสถานี และความรู้ความเข้าใจท้องถิ่นหรือพื้นที่ คุณลักษณะทางจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วยการมีคุณสมบัติตามเกณฑ์และบัตรผู้ประกาศตามที่ กสทช. กำหนด ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการกระจายเสียง และการดำรงไว้ซึ่งจริยธรรม จรรยาบรรณ และความรับผิดชอบต่อสังคม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย ซึ่งได้แก่ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จิตสาธารณะ การสื่อสารต่างวัฒนธรรม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัลจำเป็นต้องมีคุณลักษณะรอบด้าน ทั้งด้านวิชาชีพ จริยธรรม และสมรรถนะร่วมสมัย เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสื่อและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ต้องประกอบด้วย 1) ผู้ประกาศต้องการอบรมเพื่อให้ได้บัตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงของ กสทช. คือ ผู้ประกาศต้องพิจารณาคุณสมบัติของตนเองโดยการอบรมและทดสอบเพื่อรับบัตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ซึ่งประกอบไปด้วย หลักสูตรระดับต้น กลาง และสูง 2) สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงให้สอดคล้องกับ กสทช. คือ ลักษณะการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชนหรือที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกับ กสทช. ในการจัดอบรมและมีความพร้อมในการทดสอบเพื่อรับบัตรผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ 3) องค์กรสื่อหรือ

สถานีวิทยุกระเจายเสียงจำเป็นต้องส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรหรือผู้ประกาศในสังกัดเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เจ้าของสื่อหรือนายสถานีส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในส่วนของคุณลักษณะทางวิชาชีพ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย และคุณลักษณะทางจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 4) องค์กรวิชาชีพด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกาศในสังกัดพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตลอดจนเป็นแบบอย่างในการดำรงรักษาเกียรติยศ จริยธรรมและจรรยาบรรณและความน่าเชื่อถือแห่งวิชาชีพวิทยุกระจายเสียง และ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ในยุคการสื่อสารดิจิทัล สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของสถานีวิทยุกระเจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาพบว่า สถานีวิทยุกระเจายเสียงในเขตเทศบาลนครราชสีมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กสทช. และสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการสาธารณะ ซึ่งมุ่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อประโยชน์สาธารณะและไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณา ยกเว้นการเผยแพร่ข้อมูลของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร สถานีวิทยุกระเจายเสียงประเภทกิจการบริการชุมชน ซึ่งเน้นการสื่อสารเพื่อประโยชน์ของชุมชน มีส่วนร่วมกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถหารายได้จากการโฆษณา แต่รับการสนับสนุนจากการบริจาคหรือการอุดหนุนได้ และ สถานีวิทยุกระจายเสียงประเภทกิจการบริการธุรกิจ ซึ่งสามารถดำเนินกิจการเพื่อหารายได้จากการโฆษณาหรือบริการทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องภายใต้ข้อกำหนดของ กสทช. โดยทั้ง 3 ประเภทมีการกำหนดสัดส่วนเนื้อหาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประกอบกิจการและการให้ประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่

2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ผลการวิจัย พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะทางวิชาชีพ คุณลักษณะทางจริยธรรม

จรรยาบรรณหรือกฎหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย โดยคุณลักษณะทางวิชาชีพ ประกอบด้วยทักษะการสื่อสาร การใช้เสียง การใช้ภาษาที่ถูกต้อง ความมั่นใจ ปฏิภาณไหวพริบ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ความรู้ด้านสื่อใหม่ การประเมินตนเอง ความเป็นมืออาชีพ และความเข้าใจบริบทท้องถิ่น ขณะที่ด้านจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมาย เน้นการมีบัตรผู้ประกาศความรู้ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมวิชาชีพ ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จิตสาธารณะ การสื่อสารต่างวัฒนธรรม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ประกาศในยุคดิจิทัลไม่อาจยึดอยู่เพียงทักษะการใช้เสียงหรือการอ่านข่าวแบบเดิม แต่จำเป็นต้องพัฒนาความสามารถอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและภูมิทัศน์สื่อ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ภัทธีรา สารกรบริรักษ์ (2557) ที่กล่าวว่า การเป็นผู้ประกาศที่ดีต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการพูด การออกเสียง การใช้ภาษา การสะสมความรู้ และการพัฒนาทัศนคติในการทำงาน สอดคล้องกับ กัลย์สุตา สิงคิบุตร (2547) ที่พบว่า นักจัดรายการวิทยุต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณต่อหน้าที่ เพราะมีผลต่อผู้ฟังและภาพลักษณ์ของรายการ และยังสอดคล้องกับ เพทาย พุ่มสุวรรณ (2551) ที่สรุปว่า ผู้ประกาศเป็นบุคคลสำคัญต่อความสำเร็จของรายการและสถานี เพราะเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างสื่อกับผู้รับสารโดยตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ชีระพงษ์ โสดาศรี (2557) ที่อธิบายว่าผู้ประกาศหรือพิธีกรที่พึงประสงค์ควรมีทั้งบุคลิกภาพที่ดี ทักษะการพูด ปฏิภาณไหวพริบ และความรู้ความสามารถที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัลประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้ประกาศเข้ารับการอบรมและทดสอบเพื่อขอรับบัตรผู้ประกาศของ กสทช. การที่สถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องร่วมส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ การที่องค์กรสื่อหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงส่งเสริมบุคลากรในสังกัดให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง การที่องค์กรวิชาชีพด้านสื่อวิทยุกระจายเสียงมีบทบาทในการสนับสนุนและเป็นแบบอย่างด้านจริยธรรมวิชาชีพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับคุณภาพผู้ประกาศ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผู้ประกาศในยุคดิจิทัลไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากตัวบุคคลเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือเชิงระบบจากหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานกำกับดูแล สถาบันการศึกษา องค์กรสื่อ องค์กรวิชาชีพ และภาคประชาชน เนื่องจากผู้ประกาศเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนที่มีผลกระทบต่อสาธารณะโดยตรง ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนของ McQuail (1994) ที่มองว่าสื่อมีภารกิจต่อสังคมหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร การประสานสัมพันธ์ การสร้างความต่อเนื่อง การให้ความบันเทิง และการระดมความร่วมมือ ดังนั้น การพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศจึงมิใช่เพียงการพัฒนาบุคลากรเฉพาะตำแหน่ง แต่เป็นการยกระดับศักยภาพของสื่อมวลชนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้นในบริบทของยุคการสื่อสารดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกาศวิทยุกระจายเสียงยุคดิจิทัล

(3-Axis Digital Radio Announcer Development Model)

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดสู่องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “โมเดลสามมิติ” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกาศวิทยุให้มีความเป็นมืออาชีพอย่างยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ โดยโมเดลดังกล่าวมุ่งสร้างจุดสมดุลแห่งความเป็นมืออาชีพผ่านการบูรณาการ 3 แกนสำคัญ ได้แก่ สมรรถนะเชิงวิชาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งครอบคลุมทักษะมัลติแพลตฟอร์ม ความรู้เท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล และความเข้าใจบริบทท้องถิ่น จริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งเน้นการดำรงไว้ซึ่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี จรรยาบรรณวิชาชีพ มาตรฐานรับรองจากองค์กรกำกับดูแล และความรู้เท่าทันกฎหมายสื่อที่เกี่ยวข้อง และ คุณลักษณะร่วมสมัยและการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเสริมสร้างการคิดเชิงวิพากษ์ การคัดกรองข้อมูล การสื่อสารต่างวัฒนธรรม จิตสาธารณะ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้ประกาศสามารถปรับตัว ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อสังคมในยุคการสื่อสารดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สถานีวิทยุกระจายเสียงในจังหวัดนครราชสีมามีการดำเนินงานภายใต้กรอบการกำกับดูแลของกฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการสื่อสารดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้รับสาร ขณะเดียวกัน คุณลักษณะของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะทางวิชาชีพ คุณลักษณะด้านจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัย เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จิตสาธารณะ การสื่อสารต่างวัฒนธรรม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศ พบว่า ควรส่งเสริมการอบรมและการทดสอบเพื่อขอรับบัตรผู้ประกาศ สนับสนุนบทบาทของสถาบันการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียงในยุคการสื่อสารดิจิทัล ที่ประกอบไปด้วย คุณลักษณะทางวิชาชีพผู้ประกาศ คุณลักษณะทางจริยธรรม จรรยาบรรณหรือกฎหมาย ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมสมัยเป็นสิ่งที่ผู้ประกาศสถาบันการศึกษา องค์กรสื่อ องค์กรวิชาชีพสื่อ และเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุนให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศ เพราะผู้ประกาศ

ถือเป็นผู้ส่งสารของกระบวนการสื่อสารที่มีความจำเป็นและความสำคัญต่อระบบการสื่อสารมวลชนและเป็นกลไกให้การสื่อสารขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมต่อไป 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และกระบวนการ หรือขั้นตอนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ประกาศ ซึ่งเป็นการยกระดับวิชาชีพทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพต่อไป และ ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาในลักษณะของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ประกาศทางสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้ผู้ประกาศมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในยุคการสื่อสารดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กัลย์สุตา สิงคิบุตร. (2547) คุณสมบัติและบทบาทนักจัดรายการวิทยุแนวเพลงลูกทุ่ง. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล, ชลวิทย์ โสมณวัตร, กระรัตพลอย ถ้ำแก้ว ศิลปอุไร, ปัทมา สุวรรณภักดี และพงศธร ศิลปอุไร. (2564). หลักกฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชนในการนำเสนอข่าวบนเทงในยุคดิจิทัล. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1(6), 31-46
- ธนิสรา สุวรรณนนท์ (2552): การคัดเลือกและการพัฒนาผู้ประกาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลปริญญาวารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณัฐธัญ โอภาส. (2558). การศึกษาถึงอิทธิพลของการหลอมรวมสื่อที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ บริษัท ทูรคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). ใน การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธีระพงษ์ โสดาศรี. (2557). ดีเจ วิทยุ ผู้ประกาศเสียงตามสาย พิธีกร มีอาชีพอย่างมั่นใจ. ขอนแก่น: ศิริภรณ์.
- ภทธีรา สารากรบริรักษ์. (2557). ผู้ประกาศและการใช้เสียงทางวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เพทาย พุ่มสุวรรณ (2551). ประสิทธิภาพของสื่อออนไลน์ ในการทดสอบเป็นผู้ประกาศทางวิทยุกระจายเสียง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย (2562). สมรรถนะของผู้ประกาศในสื่อวิทยุและโทรทัศน์. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2563 จาก <http://human.bsru.ac.th/search/sites/default/files/files/13-1-9.pdf>

McQuail (1994): Mass communication theory: An introduction. London : SAGE.